

O'SMIRLIK DAVRIDA OLINGAN RUHIY TA'SIRLARNING KEYINGI YOSH DAVRLARIDA YUZAGA KELADIGAN TA'SIRI

Bobayeva Ziyodaxon Maxamadjon qizi

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi

Pedagogika va psixologiya kafedrasi katta o'qituvchisi

Mamadaliyev Muhammad ali Xamidullo o'g'li

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi

Pedagogika - psixologiya yo'nalishi 22-13 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur tadqiqotda o'smirlik davrida shaxs ruhiyatiga ko'rsatilgan ijobiy va salbiy psixologik ta'sirlarning keyingi yosh davrlarida shaxs rivojlanishiga bo'lgan ta'siri tahlil qilinadi. O'smirlik davri shaxs shakllanishida muhim bosqich bo'lib, bu davrda kechadigan ruhiy holatlar, ijtimoiy muhit, oilaviy munosabatlar hamda ta'lim jarayonidagi ta'sirlar shaxsning xarakteri, emotsional barqarorligi va ijtimoiy moslashuviga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot davomida psixologik ta'sirlarning uzoq muddatli oqibatlari, ularning shaxs hayotidagi namoyon bo'lish shakllari va oldini olish yo'llari yoritib beriladi. Shuningdek, o'smirlik davrida sog'lom psixologik muhitni shakllantirishning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zi. o'smirlik davri, ruhiy ta'sir, psixologik rivojlanish, shaxs shakllanishi, emotsional holat, ijtimoiy moslashuv, stress, o'z-o'zini anglash, psixologik muhit, yosh davrlari psixologiyasi.

Аннотация: В настоящем исследовании анализируется влияние положительных и отрицательных психологических воздействий на психику человека в подростковом возрасте на развитие личности в более поздние возрастные периоды. Подростковый возраст-важный этап в формировании личности, и психические состояния, социальная среда, семейные отношения, а также влияние в процессе обучения, которое происходит в этот период, оказывают значительное влияние на характер, эмоциональную стабильность и социальную адаптацию человека. В ходе исследования освещаются долгосрочные последствия психологических воздействий, формы их проявления в жизни личности и Пути профилактики. Также обосновывается важность формирования здорового психологического климата в подростковом возрасте.

Ключевое слово. Психология подросткового возраста, психического воздействия, психологического развития, формирования личности, эмоционального состояния, социальной адаптации, стресса, самосознания, психологической среды, возрастных периодов.

O'smirlik – yoshlik davridagi hayot davri va ko'pincha, bolalik va kattalik (yetuklik) o'rtasidagi vaqtni anglatadi. Shuningdek, u yosh kishiga xos ko'rinish, kuch-quvvat va boshqalar deb ta'riflanadi. Uning ma'lum bir yosh oralig'idagi ta'riflari turlicha bo'ladi, chunki yoshlik xronologik jihatdan ma'lum bir yosh oralig'iga bog'lanishi mumkin bo'lgan

bosqich sifatida belgilanmagan. Uning yakuniy nuqtasini tugallanmagan ish yoki jinsiy aloqa kabi muayyan faoliyat turi bilan bog'lab bo'lmaydi.

O'spirinlik davri – bu shaxsning qaramlik darajasini shakllantirishi mumkin bo'lgan davr bo'lib, u turli madaniy nuqtai nazarlarga ko'ra turli yo'llar bilan belgilanishi mumkin. Shaxsiy tajriba insonning madaniy me'yorlari yoki urf-odatlariga bilan belgilanadi, yoshlarning qaramlik darajasi esa ularning oilasiga hissiy va iqtisodiy jihatdan qanchalik tayanishini anglatadi. Bu davrda o'smirda turli psixologik o'zgarishlar bo'ladi.

Ruhiy holat — bu inson hayotiy faoliyatining mumkin bo'lgan usullaridan biri bo'lib, u fiziologik darajada ma'lum energiya xususiyatlari bilan, psixologik darajada esa atrofdagi dunyoni o'ziga xos idrok etishni ta'minlaydigan psixologik filtrlar tizimi bilan ajralib turadi. N. D. Levitov fikriga ko'ra: psixik holat — “muayyan davrdagi psixik faoliyatning voqelikning aks ettirilgan obyekt va hodisalariga, avvalgi holat va shaxs xususiyatlariga bog'liq holda psixik jarayonlarning borishining o'ziga xosligini ko'rsatadigan yaxlit xarakteristikasi”. N. D. Levitov insonning ruhiy holatlari bilan tananing funksional holatlari o'rtasida chegara chizdi. Insonning ruhiy holatlari, tananing funksional holatlaridan farqli o'laroq, ma'lum darajada adekvatlik bilan real hayot va mehnat holatini va subyektning munosabatini aks ettiradi, shuningdek, ruhiy jarayonlar va shaxsiy xususiyatlarni jarayonga jalb qiladi.

Psixologik jarayonlar va shaxs xususiyatlari bilan bir qatorda holatlar psixologiya fani tomonidan o'rganiladigan psixik hodisalarning asosiy sinflari hisoblanadi. Ruhiy holatlar ruhiy jarayonlarning borishiga ta'sir qiladi va tez-tez takrorlanib, barqarorlikka erishgandan so'ng, ular shaxsiyat tarkibiga uning o'ziga xos xususiyati sifatida kiritilishi mumkin. Har bir psixik holatda psixologik, fiziologik va xulq-atvor komponentlari mavjud bo'lgani sababli holatlar tabiatini tavsiflashda turli fanlar (umumiy psixologiya, fiziologiya, tibbiyot, mehnat psixologiyasi va boshqalar) tushunchalarini uchratish mumkin. Bu muammo bilan shug'ullanadigan tadqiqotchilar uchun qo'shimcha qiyinchiliklar tug'diradi. Hozirgi vaqtda davlatlar muammosi bo'yicha yagona nuqtai nazar mavjud emas. Chunki shaxsning holatini ikki jihatdan ko'rib chiqish mumkin. Ular bir vaqtning o'zida uning munosabatlari, xulq-atvor ehtiyojlari, faoliyat maqsadlari va atrof-muhit va vaziyatga moslashishi tufayli shaxs dinamikasining bo'laklaridir.

Kuzatuvga olingan hudud:

Metalni qayta ishlash kichik korhonasi ishchilari:

Umumiy ishlar soni 50 nafar.

Ish boshqaruvchilar 4 nafar.

Yoshi 20...22 yoshgachalar 20 nafar.

Yoshi 23...35 yoshgachalar 25 nafar.

Qolganlar 35 yoshdan ham katta yoshlilar.

Umumiy olgangan yoshlar ko'p ayniqcha 20...22 yoshgacha bo'lgan ishchilar orasidagi harakter ko'rinishlari o'zini tutish juda rang barang kimdur boshqaruvchiga taqlid qilsa kimdur eng kuchli bo'lishga intiladi, har birining o'ziga hos hayot yo'li bor. Bu ishchilar orasida e'tibor ni tortgani akbar (haqiqiy ismi o'zgartirildi) ismli bola yoshi 21 da tengdoshlar ichida yaqqol ajralib turadi, tartib intizomli, aqlli, talabchan, kibrli ham

boshqalarga nisbatan ancha qobiliyatlari yaxshi rivojlangan lekin yomon tamoni o'zidan ko'ra kuchli yoki kuchsiz odamlarga nisbatan agressivroq, ya'ni o'zigan kuchsizni doim mensimasdan kamsitsa, o'zidan kuchli odam bilan doim tortishadi, doim birinchi bo'lishni hohlaydi bu esa uning katta hatosi bo'lib hizmat qiladi.

Oilaviy holati;

Uylangan lekin 6 oy bo'lmadi

Oilada bitta o'g'il farzand 6 ta qizdan keyin

Ota onasi ham hayot va birga yashaydi.

Tashqi ko'rinishga yaxshi etibor beri so'ngi rusimli telefon va kiyimlarni olip kiyadi.

Bu boladagi bundan harakter va o'zini tutishda nima sabab ekanli topish qiyin bo'ldi. Lekin bu harakteri bunday andoz olishiga uning maktab davrida olgan ruhiy tasirlari ekanligi odamni hayron qoldirdi. O'zingizga ma'lumki har bir sinf yigilganda qizlar va o'g'il bo'llardan yigishga harakat qilinadi, lekin agar bolar sonidagi tafovud katta bo'lsa iloji yo'q tuzib qoyilaveradi. Har bir sinfda lider o'quvchi bo'ladi bunday o'g'il bolalar ichida eng kuchlisi bo'ladi yani jismonan bunday bola to maktab bitirilgungacha butun sinfni boshh qaradi, qachonchi o'zidan kuchliroq biron odam chiqmasa, Akbarni hayotida ham huddi shunaqa bola bo'lgan va hozirgacha osha bolani gapi Akbar uchun qonundek bo'lib turadi, bunday holatda bola psihologiyasi o'ziga qilingan har qanday tasirlar o'z atrofidagi odamlarda sinab ko'rishga intilishi uning eng katta hatosi bo'lishini biymay ham qoladi. O'zini o'tmishdan olgan alamlarini hozir olishga harakat qiladi. Bunday hollarda atrof dagilarga ziyon yetkazib qoyishi ham hech gap emas. Chunki o'zidan kuchlizlarga nistabat doimiy zulm qilishi begona bolaga zarar bersa, o'zidan ancha kuchli odamlar bilar doimiy gap talshib o'ynashishi o'ziga ziyondur,

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki ota onalar farzandingizni yoshlik davrida juda extiyot qiling bu davrda bola ongi yozilmagan oq qog'ozga o'xshaydi unga nimani yozsangizo'sha narsa yoziladi. Lekin muhrlanib bir umirga qoladi bu esa yuqorida aytib o'tagan bolalarn ko'payishiga olib kelishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shahobiddin Muhammad Nasaviy. Sulton Jaloliddin Manguberdi. Kamol Matyoqubov tarjimasi. Toshkent, 1999-yil.
2. Turkmanistonning tarixiy-madaniy merosi: ensiklopedik lug'at. Istanbul: UNDP, 2000. ISBN 975-97256-0-6.
3. Domanin A.A. Jasorat qanotlarida - Qo'rqmas, olovqalb, mard Jaloliddin Manguberdi haqida. M.: Haqiqat, 1988.
4. Domanin A.A. Chingiziylar Mo'g'ul imperiyasi. Chingizxon va uning vorislari. M.: Markazlashtiruvchi poligraf, 2005. ISBN 5-9524-1992-5.
5. Бобаева, З. М. (2023). Педагогические особенности логического мышления младших школьников и пути его развития в процессе обучения. Экономика и социум, (1-1 (104)), 183-191.

6. Бобаева, З. М. (2021). Формирование толерантности у школьников в процессе изучения этнокультуры различных народов. In Диалог культур и толерантность общения (pp. 66-71).

7. Бобаева, З. М. (2025). МЕТОД МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ ПРОЦЕССОВ И ЯВЛЕНИЙ НА УРОКАХ ОКРУЖАЮЩЕГО МИРА. Экономика и социум, (1-2 (128)), 613-616.

8. Sheraliyeva, O., & Bobayeva, Z. (2025). O'QITUVCHI KASBIY KOMPETENTLIGI ME'ZONLARINI VA MALAKAVIY AMALIYOTDA SHAKLLANISH BOSQICHLARI. Инновационные исследования в науке, 4(1), 31-36.

9. Bobayeva, Z., & ali Mamadaliyev, M. (2024). SHAXSDA MALUMOTLARNI YODDA OLIB QOLISH XUSUSIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MECHANIZMLARI. Молодые ученые, 2(28), 124-126.

10. Nurmatjon o'g'li, T. J. (2024). PEDAGOGIK NIZOLAR VA ULARNI SAMARALI HAL ETISH YO'LLARI. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(27), 94-97.